

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของผู้บริหารกับครูสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษากับนักเรียน (โดยให้กลุ่มตัวอย่างประชากรตอบคำถามชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating Scale) และแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอิสระ) กลุ่มตัวอย่างประชากรคัดเลือกมาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นพวกหรือชั้น (Stratified Random Sampling) จากโรงเรียน 3 ประเภท คือ โรงเรียนแบบสหศึกษา 11 โรงเรียน โรงเรียนสตรี 4 โรงเรียน และโรงเรียนชาย 5 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา โรงเรียนละ 2 คน รวม 40 คน ครูสังคมศึกษา โรงเรียนละ 3 คน รวม 60 คน นักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนละ 22 คน รวม 440 คน รวมทั้งสิ้น 540 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและแบบสอบขึ้นรวม 1 ชุด สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบประกอบด้วยคำถามแบบตรวจคำตอบ (Check - list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสร้างคำถามแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Objective Multiple

choice) จำนวน 30 ข้อ คำถามแต่ละข้อมี 4 ตัวเลือกและมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสหกรณ์ ในโรงเรียนและการเรียนการสอนเกี่ยวกับสหกรณ์ในโรงเรียน ประกอบด้วย คำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และไม่มีเลย

ตอนที่ 4 เป็นการแสดงความคิดเห็นอิสระเกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open end)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเพื่อหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงคือ นักเรียนโรงเรียนนนทรีวิทยา จำนวน 100 คน ส่วนแบบสอบถามนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารจำนวน 10 คน ครูสังคัมศึกษา จำนวน 10 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน ในโรงเรียนนนทรีวิทยา ซึ่งมีใช่ตัวอย่างประชากรจริง แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรจริงที่ได้เลือกไว้ แบบสอบถามที่ส่งไปสอบถามผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 40 ฉบับ ครูสังคัมศึกษา จำนวน 60 ฉบับ นักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 440 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 540 ฉบับ กลับคืนมาทั้งสิ้น 500 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.59 ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางและอธิบายประกอบ

สรุปผลการวิจัย

เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าหมวดวิชาสังคัมศึกษา มีอายุระหว่าง 45 - 49 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสหกรณ์ เป็นกรรมการสหกรณ์และเป็นสมาชิกสหกรณ์

สถานภาพของครูสังคัมศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 30 ปี มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนา มีความสนใจเรื่องสหกรณ์พอควร สอนระดับมัธยมตอนต้น และเป็นสมาชิกของสหกรณ์โรงเรียน

สถานภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นหญิงมีอายุระหว่าง 15 - 17 ปี ไม่เคยทำงานในสหกรณ์ มีความสนใจเรื่องสหกรณ์พอควรและไม่ได้เป็นสมาชิก สหกรณ์

เกี่ยวกับคะแนนเฉลี่ยจากการตอบข้อทดสอบจำนวน 30 ข้อ

ผู้บริหารได้คะแนนสูงสุด 25 คะแนน จำนวน 1 คน คะแนนต่ำสุด คือ 5 คะแนน จำนวน 1 คน ผู้ตอบแบบทดสอบทั้งหมด 40 คน ได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ตัดสิน 15 คะแนน 27 คน ต่ำกว่าเกณฑ์ 11 คน และพอดีเกณฑ์ 2 คน คะแนนเฉลี่ยของการตอบแบบสอบ ครั้งนี้ คือ 17.4 คะแนน ถือว่ามีความรู้ระดับปานกลาง

ครูสังคัมศึกษาได้คะแนนสูงสุด 26 คะแนน จำนวน 1 คน คะแนนต่ำสุด คือ 9 คะแนน จำนวน 2 คน ผู้ตอบแบบสอบทั้งหมด 60 คน ได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ตัดสิน 15 คะแนน ต่ำกว่าเกณฑ์ 7 คน และพอดีเกณฑ์ 3 คน คะแนนเฉลี่ยของการตอบแบบสอบ ครั้งนี้ คือ 18.81 ถือว่ามีความรู้ระดับปานกลาง

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้คะแนนสูงสุด 24 คะแนน จำนวน 3 คน คะแนน ต่ำสุด 4 คะแนน จำนวน 5 คน ผู้ตอบแบบสอบทั้งหมด 400 คน ได้คะแนนสูงกว่าเกณฑ์ ตัดสิน 15 คะแนน 150 คน ต่ำกว่าเกณฑ์ 214 คน และพอดีเกณฑ์ 36 คน คะแนนเฉลี่ยของ การตอบแบบสอบครั้งนี้คือ 14.17 ถือว่า มีความรู้อยู่ในระดับที่ไม่ดี

ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคมนตรีศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอน
สหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. ด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ทั้งครูสังคมนตรีศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียนมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการเรียน การสอนสหกรณ์ในโรงเรียนด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์เกือบทุกด้าน อยู่ในระดับน้อย นอกจากเรื่องเนื้อหาความรู้ที่นักเรียนได้จากหนังสือสังคมนตรีศึกษาที่มีอยู่เท่านั้น ที่ทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียนมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดสถานที่เรียน ในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์อยู่ในระดับน้อย ส่วนครูสังคมนตรีศึกษามีความ เห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่ทั้งครูและผู้บริหารมีความ เห็นสอดคล้องกัน เกี่ยวกับความ เพียงพอของชั้นวาง สินค้าที่ซึ่งจะมีผลต่อสภาพการ เรียนการสอนในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนมีความ เห็น เกี่ยวกับสหกรณ์จัดสินค้าอย่างมีระ เบียบ เพื่อความสะดวกแก่การมาศึกษาหาความรู้ของนักเรียน เท่านั้นอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูสังคมนตรีและนักเรียนมีความคิดเห็น เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนสหกรณ์ ในโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยส่วนผู้บริหารโรงเรียนมีความ เห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่ทั้งครู สังคมนตรีศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมีความ เห็นสอดคล้องกัน ในประเด็น ครู เป็นผู้ให้ความรู้ เกี่ยวกับ เนื้อหาวิชา เพียงผู้เดียวในระดับปานกลาง ในขณะที่นักเรียนมีความ เห็น เกี่ยวกับการ บอกจุดมุ่งหมายของการ เรียน เรื่องสหกรณ์ ให้นักเรียนทราบก่อน เริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

4. ด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ทั้งครูสังคมนตรีศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียนมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการอุปสรรค และปัญหาในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน

และนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความคับแคบของสหกรณ์โรงเรียนในระดับปานกลาง ในขณะที่ครูมีความคิดเห็นในเรื่องเดียวกันอยู่ในระดับมาก

5. ด้านความต้องการของผู้บริหาร ครูสังคมนตรีศึกษาและนักเรียนเกี่ยวกับสหกรณ์

ทั้งครูสังคมนตรีศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคมนตรีศึกษา และนักเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่ครูสังคมนตรีศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อเรื่องความต้องการให้สหกรณ์โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ความต้องการเอกสารให้ความรู้เรื่องสหกรณ์มากขึ้น และความต้องการให้โรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้สหกรณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงสหกรณ์โรงเรียนให้ดีขึ้น อยู่ในระดับมากตามลำดับ

6. ความต้องการด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน

ครูสังคมนตรีศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่ครูสังคมนตรีศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้สหกรณ์โรงเรียนเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิชาสหกรณ์ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้โรงเรียนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสหกรณ์ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของสหกรณ์ในระดับมาก

เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมนตรีศึกษากับผู้บริหารโรงเรียน และครูสังคมนตรีศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปรากฏว่า

1. ด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์

ครูสังคมนตรีศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ครูสังคมนตรีศึกษา และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูสังคมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับ
ความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน

ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. ด้านสภาพความต้องการของผู้บริหาร ครูสังคมศึกษา และนักเรียนเกี่ยวกับสหกรณ์

ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความมีนัย
สำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ครูสังคมศึกษาและนักเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. ด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนา

ครูสังคมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคมศึกษา และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
เกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า การเรียนการสอนควรมุ่งให้นักเรียนได้เรียนทฤษฎีควบคู่กับการการปฏิบัติจริง กำหนดให้เป็นวิชาบังคับมี เอกสารการสอนโดยเฉพาะ จัดสหกรณ์ให้เป็นศูนย์การเรียน และมีส่วนในการส่งเสริมการจัดทำ เอกสาร เพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่นักเรียน

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่า ควรเป็นการเรียนแบบปฏิบัติจริงไม่ใช่เรียนแบบท่องจำ ควรใช้อุปกรณ์และวิธีการใหม่ ๆ ช่วยส่งเสริมการสอน เช่น ภาพสไลด์ แผนภูมิ เช็ควิทยาการ สอนเสริมนอกเวลา ศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม สัมมนาให้เป็นวิชาเฉพาะ จัดห้องสหกรณ์และระยะเวลาที่เหมาะสม

นักเรียนระดับมัศึกษามีความเห็นว่า ควรให้นักเรียนได้เรียนแบบปฏิบัติจริง โดยแบ่งเวลาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นอัตราส่วน 20% ต่อ 80% ตามลำดับ และควรมีวิธการสอนแบบอื่น ๆ เข้าช่วยในการสอน เช่น เช็ควิทยาการ เพิ่มเวลาเรียน จัดพิมพ์เอกสารแจก สอนเสริมนอกเวลา จัดให้เป็นวิชาเอกเทศ

2. ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาในปัจจุบัน

ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่า เนื้อหาในปัจจุบันน้อยเกินไปควรเพิ่มให้ละเอียดกว่านี้ เนื้อหาที่เก่าเกินไปควรปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันเสมอ และให้เน้นหนักทางปฏิบัติ ยกตัวอย่างสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จ

ครูสังคมศึกษามีความเห็น ว่า ควรจัดเนื้อหาให้เรียนแบบต่อเนื่องตั้งแต่มัธยมปีที่ 1 ถึงมัธยมปีที่ 6 และควร เป็นวิชาบังคับ สอดแทรกการปฏิบัติกฎหมายสหกรณ์ เน้นความสำคัญของการสหกรณ์และควรจัดให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของนักเรียน

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความเห็น ว่า ควรเป็นเนื้อหาที่เข้าใจง่ายไม่ควรเป็นหัวข้อหลัก เพราะเข้าใจยาก ควรเน้นการปฏิบัติ เพิ่มเติมหนังสือ เอกสาร ค้นคว้า และควรกล่าวถึงสหกรณ์ในโรงเรียนและสหกรณ์ในต่างประเทศด้วย

3. ด้านสภาพความเหมาะสมของสหกรณ์ที่มีต่อการเรียนการสอน

ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็น ว่า สหกรณ์โรงเรียนคับแคบไม่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่จะเข้ามาฝึกปฏิบัติ อุปกรณ์และบุคลากรยังไม่พร้อมที่จะสนองความต้องการของครูและนักเรียน มุ่งทางด้านการค้ามากเกินไป ควรได้ประสานงานกับฝ่ายจัดตารางเรียน เพื่อความเหมาะสมกับ เวลาที่นักเรียนจะ เข้ามาปฏิบัติ

ครูสังคมศึกษามีความเห็น ว่า สหกรณ์มีความคับแคบไม่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน มุ่งการค้ากำไรมากกว่าการพัฒนาความรู้แก่นักเรียน ควรปรับปรุงในเรื่องอุปกรณ์และระบบวิธีการบริหารงานของสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีความเห็น ว่า สหกรณ์โรงเรียนมีความคับแคบมาก ไม่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน ควรขยายเนื้อที่ให้กว้างขวาง รักษาความสะอาดอยู่เสมอ และควรจัดตั้งในโรงเรียน เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความสำคัญต่อการศึกษาพัฒนา

4. ข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงอื่น ๆ

ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็น ว่า ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมโดยการได้เข้ามาปฏิบัติจริง เมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดในหลักสูตรแล้ว ควรสนับสนุนการทำคู่มือครู เอกสารคำรา จัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครู-อาจารย์ จัดวิทยากรมาบรรยาย เพิ่มอัตราสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ในสหกรณ์ เพราะครูมีภาระหน้าที่จากงานประจำมากอยู่แล้ว ไม่ควรมุ่งทางการค้ากำไร เพื่อความยิ่งใหญ่ของสหกรณ์มากกว่าการให้การศึกษแก่นักเรียน ควรจัดกล่องรับความคิดเห็นให้แก่ครูและนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงสหกรณ์ให้ดีขึ้น

ครูสังคมนตรีศึกษา มีความเห็นว่า ควรจัดสถานที่ให้เหมาะสมเพื่อการศึกษาหาความรู้ของนักเรียน และให้นักเรียนมีโอกาสได้เลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กระทรวงศึกษาธิการ มีส่วนสำคัญมาก ควรสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ทุกคนในโรงเรียนได้รับการอบรม สัมมนา เพิ่มพูนความรู้ จัดอัตราผู้ที่จะมารับผิดชอบเพิ่ม เพราะครูประจำม้งงานมากอยู่แล้ว ควรจัดให้เป็นวิชาบังคับ จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้น และควรได้มีการประเมินผลงานเท่าที่ได้ทำมา การบริหารควรกระจายอำนาจไปสู่สมาชิกควรนำนักเรียนไปชมสหกรณ์อื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสหกรณ์ภายในโรงเรียน

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความเห็นว่า ควรให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากขึ้นพานักเรียนไปศึกษางานทางสหกรณ์นอกสถานที่ ขยายสหกรณ์ให้กว้างขวางเพื่อความสะดวกแก่นักเรียนที่เข้ามาใช้บริการและศึกษาหาความรู้ เชิญวิทยากรมาบรรยาย สนับสนุนให้นักเรียนทำงานฝีมือมาขายในสหกรณ์ เพิ่มอุปกรณ์ให้เพียงพอ นักเรียนควรมีส่วนรับรู้การทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของสหกรณ์ ควรให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาเป็นสมาชิก ขยายงานไปสู่ชุมชนให้มากที่สุด ควรสนับสนุนให้จัดสหกรณ์ทั่วทุกโรงเรียน รวมทั้งควรจัดตั้งในชนบทให้มากกว่าที่เป็นอยู่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคมนตรีศึกษาและนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์โรงเรียนมัธยมศึกษา" ศึกษาถึงความคิดเห็นและ เปรียบเทียบความคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้บริหาร ครูสังคมนตรีศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคมนตรีศึกษาและนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ การจัดสถานที่เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การได้รับความรู้ของนักเรียน อุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน ความต้องการของผู้บริหาร ครูสังคมนตรีศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับสหกรณ์และบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารกับครูสังคัมศึกษา และของครูสังคัมศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการเรียน เรื่องสหกรณ์ การจัดสถานที่เรียนกิจกรรมการเรียนการสอน การได้รับความรู้ของนักเรียน อุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน ความต้องการของผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษาและนักเรียน เกี่ยวกับสหกรณ์ และบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน

ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษาและนักเรียนเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. ด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันในระดับปานกลางว่า เนื้อหา ความรู้ที่นักเรียนได้รับมาจากหนังสือสังคัมศึกษาที่มีอยู่ และจัดได้เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนที่เป็น เช่นนี้เพราะว่า จากหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น หมวดวิชาสังคัมศึกษา พุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดด้านรายละเอียด เนื้อหาวิชา ข้อ 2.3 ที่ว่าให้คณะกรรมการได้ปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรใหม่ โดยให้รวมเป็นกลุ่มเดียวกันและจัดเป็นหน่วยการสอนรวม 9 หน่วย เนื้อหาของแต่ละหน่วยจะไม่แตกต่างไปจากหลักสูตรเดิมมากนัก เพียงแต่เพิ่มเนื้อหาบางตอนเท่านั้น บางเรื่องก็ได้ทำให้เด่นชัดยิ่งขึ้นโดยจัดเป็นหน่วยต่างหาก ได้แก่ หน่วยประชาธิปไตย หน่วยบทบาทและหน้าที่ของเรา หน่วยสหกรณ์และการปฏิรูปที่ดิน หน่วยพระมหากษัตริย์ หน่วยชาติและหน่วยศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรที่ได้วางไว้ และเพื่อความสะดวกต่อการเรียนการสอนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น 2520: ข) จากการเรียนการสอนในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า เนื้อหาเกี่ยวกับสหกรณ์นั้นมีอยู่ในหนังสือสังคัมศึกษา ส 101-102 ประเทศของเรา (กระทรวงศึกษาธิการ กองวิชาการ: 2520) หมวดวิชาสังคัมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าครูใช้หนังสือสังคัมศึกษา เป็นเกณฑ์ในการสอน เพียงอย่างเดียว ไม่ได้นำเอกสาร คำรายนอกเหนือไปจากนี้มาใช้ในการเรียนการสอนเลย นักเรียนจึงมีความรู้เฉพาะเนื้อหาในหนังสือเรียน เท่านั้นซึ่งผิดจากหลักการปฏิบัติที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีปฏิบัติให้เกิดประสบการณ์ตรงเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ ผู้บริหารและนักเรียนยังมีความเห็นตรงกันในระดับปานกลางเกี่ยวกับความพอเพียงกับระยะเวลาในการเรียน เรื่อง

สหกรณ์โรงเรียนจัดให้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จากหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้สำหรับการเรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นคือ 5 คาบ ต่อ 1 สัปดาห์ ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูจะต้อง เป็นผู้จัดแบ่ง เนื้อหาให้เหมาะสมต่อ 1 คาบ ว่าควรจะเป็นเท่าไร

นอกจากนี้ผู้บริหาร ครูสังคมศึกษาและนักเรียนยังมีความคิดเห็นตรงกันในระดับน้อยว่าโรงเรียนกำหนดเวลาในการฝึกปฏิบัติจริงในห้องสหกรณ์ได้พอเหมาะกับบทเรียน โรงเรียนได้จัดทำสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์ โรงเรียนจัดเนื้อหาเพิ่มเติมจากหลักสูตรโรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยแยกเป็นวิชาหนึ่งต่างหาก โรงเรียนจัดการเรียนการสอนนอกเวลาให้ผู้สนใจ และโรงเรียนจัดการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์ เป็นแบบสลับกันระหว่างภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ เป็นอัตราส่วนกัน จากผลของการวิจัยแสดงว่าการจัดการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์ของโรงเรียนนั้นยังไม่สนองความต้องการของหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่ว่า เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้อย่างแท้จริงทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: ความนำ) และเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการจัดด้วยการเรียนไปทำไป (กระทรวงศึกษาธิการ 2521: คำนำ) นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า การทำสื่อการสอน จัดสอนเสริมนอกเวลา การกำหนดเวลาให้นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติ เพื่อเป็นการเสริมความรู้ให้นักเรียน และเพื่อให้การเรียนก้าวหน้ายิ่งขึ้นโรงเรียนก็ยังทำได้น้อย ทำให้มองเห็นว่าในการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์นั้นนักเรียนยังไม่ได้เรียน โดยการปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสอนให้นักเรียนปฏิบัติจริงไม่เหมาะสม การจัดการเรียนการสอนยังไม่สนองความต้องการของหลักสูตร และโรงเรียนยังไม่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูและผู้บริหารยังไม่เห็นความสำคัญของสหกรณ์ จึงยังมิได้ให้การส่งเสริมและให้โอกาสแก่นักเรียนเพื่อการเรียนรู้เพียงพอ

2. ด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ผู้บริหาร ครูสังคมศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันระดับปานกลางด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ใน ประเด็นสภาพความเพียงพอของวัสดุ

ครูภัณฑ์ประเภทชั้นวางสินค้าที่มีผลต่อสภาพการเรียนการสอน สหกรณ์จัดสินค้าอย่างมีระเบียบ เพื่อความสะดวกแก่การมาศึกษาหาความรู้ของนักเรียน และสหกรณ์โรงเรียนจัดสถานที่ได้เหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิชาสหกรณ์ เหตุที่เป็นดังนี้น่าจะเป็นจริง เพราะการสอนวิชาสหกรณ์นั้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นนโยบายหลักที่ต้องการให้นักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาได้เรียนวิชาสหกรณ์ คือสอนให้เด็กเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อที่จะให้เด็ก ๆ รู้จริงและทำได้ด้วย โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่า ภายในปีการศึกษา 2523 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ประมาณ 1,500 โรงเรียน จะต้องจัดกิจกรรมสหกรณ์ให้ครบทุกโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2523: 23-24, อ้างถึงใน จารุ โรจนรังสีมันต์ 2526: 20) นอกจากนี้จากหลักการของกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ก็เพื่อให้นักเรียนมีความรู้อย่างแท้จริง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา 2520: 1) แต่จากผลการวิจัยด้านโปรแกรมการเรียนการสอนจะเห็นว่า นักเรียนยังไม่มีโอกาสได้เรียนโดยการปฏิบัติจริง ทั้ง ๆ ที่สถานที่ของโรงเรียนก็สามารถที่จะให้นักเรียนเข้ามาปฏิบัติได้ แสดงว่าโรงเรียนอาจยังไม่เห็นความสำคัญของสหกรณ์โรงเรียนต่อการเรียนการสอน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วสหกรณ์โรงเรียนก็คงเป็นเพียงสถานที่ที่ทำแต่เพียงธุรกิจการค้าเพียงอย่างเดียว นอกจากจะผิดหลักการของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังแสดงว่าโรงเรียนนำสหกรณ์โรงเรียนไปใช้ผิดจุดประสงค์อีกด้วย และยังไม่สนองหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบเรียนไปทำไปด้วย

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้บริหาร ครูสังคมศึกษาและนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่าครูเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเพียงผู้เดียว ซึ่งแสดงว่าในการเรียนการสอนนั้นครูมิได้ใช้วิธีการหรืออุปกรณ์อื่นช่วยเลย เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยายหรือพาไปศึกษานอกสถานที่เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิชรา คลายนาทร (2523: 139) และปาริชาติ วรรณประภา (2517: 77) ที่พบว่าทั้งครูสังคมศึกษา และนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดน้อย ได้แก่ การเชิญวิทยากรและการศึกษานอกสถานที่ ทักษิณีย์ เรื่องธรรม (2518: 71) พบว่า วิธีสอนที่อาจารย์ไม่เคยใช้เลย ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การให้นักศึกษา

แสดงบทบาทสมมติ และการสอนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง นอกจากนี้ ผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียนยังมีความเห็นตรงกันในระดับปานกลางว่า ครูบอกจุดมุ่งหมายของการเรียน เรื่อง สหกรณ์ให้นักเรียนทราบก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน ในปัจจุบันกิจกรรมการเรียนการสอน นั้นมีความสำคัญในการฝึกให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณสมบัติในด้านความสามารถในการแสดงความคิดเห็น ความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล และความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ฉะนั้นจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน จึงต้องมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ดัน คัน (Samuel Duncan 1960: 1306) ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมในการเรียน การสอนต้องให้เหมาะสมและตรงกับเนื้อหาวิชาที่เรียนและจะต้อง เป็นประโยชน์รวมทั้ง เป็นวิธีทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายได้ จุดมุ่งหมายจึงมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน เป็นอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายจะเป็นเครื่องบ่งบอกถึง กิจกรรมการเรียนการสอนว่าควรจะเป็นไปในแนวใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จุดมุ่งหมายนั้นคือ แนวทางของครูว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างไร จึงจะบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ได้วางไว้ การบอกจุดมุ่งหมายของการเรียน เรื่อง สหกรณ์ จึงมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การเตรียมตัวของครูและนักเรียนไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง แต่จากผลของการวิจัยพบว่านักเรียนยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง การเรียนการสอนเรื่อง สหกรณ์ ยังคงเป็นการเรียนการสอนแต่ทฤษฎีในชั้นเรียน ฉะนั้น น่าจะเป็นไปได้ว่า จุดมุ่งหมายที่ครู บอกนักเรียนนั้นคงเป็นการบอกจุดมุ่งหมายที่ไม่ได้เน้นการปฏิบัติ ซึ่งในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว การสอน เรื่อง สหกรณ์นั้นควร เป็นการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริง จึงจะเกิดประสิทธิผลตรง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันหรือนำไปพัฒนาสังคมได้ หรือถ้าการบอกจุดมุ่งหมาย ของครูได้บอกถึงแนวปฏิบัติ ก็แสดงให้เห็นว่าครูยังไม่ได้ทำตามที่ยก ในข้อนี้ น่าจะเป็นไปได้ว่า ครูอาจจะยังไม่เห็นความสำคัญของการเรียนแบบปฏิบัติจริงในสหกรณ์ หรืออาจจะ เป็นไปได้ว่า สหกรณ์โรงเรียนยังไม่มีความพร้อมพอที่ครูจะนำนักเรียนเข้าไป เรียนโดยใช้วิธีการฝึกปฏิบัติ จริงได้

หัวข้ออื่นนอกจากนี้ ผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกัน ระดับน้อยว่า ครูให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในสหกรณ์ ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนกำหนด ระยะเวลา ในการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในสหกรณ์ ครูให้นักเรียนศึกษาสภาพชุมชน ใกล้โรงเรียนกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ครูนำนักเรียนไปศึกษาสหกรณ์นอกสถานที่ และครูเชิญ วิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ จากผลการวิจัยจะเห็นว่าครูยังใช้วิธีการสอนแบบอื่น ๆ เช่น

การเชิญวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ แม้แต่การปฏิบัติจริงของนักเรียนน้อย ซึ่งการให้การศึกษาดังกล่าวนี้อาจช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงยิ่งขึ้น และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ในปัจจุบันถ้าครูนำเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนแล้ว เช่น สไลด์ फिल्मสตริป การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การพาไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และวิธีการอื่น ๆ อีกมากก็จะช่วยแบ่งเบาภาระแก่ครูได้มาก และนักเรียนก็จะไม่เบื่อหน่ายที่จะพบการเรียนการสอนจากครูเพียงผู้เดียว

ผลการวิจัยของ วิชรา คลายนาทร (2523: 139) และปาริชาติ วรรณประภา (2517: 77) หรือของ ทศนีย์ เรืองธรรม (2518: 71) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็แสดงให้เห็นว่าครูยังใช้เทคนิคประเภทนี้น้อย บางท่านก็ไม่เคยได้ใช้เลย ผลของการวิจัย จะเห็นว่า การเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์นั้นครูเป็นผู้ให้ความรู้เพียงผู้เดียว เมื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ครูไม่นำเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาใช้ก็แสดงว่าครูย่อมมีบทบาทมากในการสอน ฉะนั้นครูจึงต้องมีความรู้

อย่างดี และต้องฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ แต่จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการตอบแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกรณ์ของครูเท่ากับ 18.81 ซึ่งแสดงว่าครูยังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ปานกลาง ต้องปรับปรุงและเฝ้าหาความรู้ให้ดีกว่าและมากกว่าที่เป็นอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วนักเรียนคงจะไม่ได้รับอะไรเพิ่มเติมจากครูนัก ในเมื่อครูเองยังให้ความสำคัญในการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์น้อยแล้ว ครูจะสร้างบรรยากาศให้นักเรียนเห็นความสำคัญต่อสภาพการเรียนการสอนเรื่องนี้ได้อย่างไร

4. ด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นระดับมาก เกี่ยวกับปัญหาความคับแคบของสหกรณ์โรงเรียน ซึ่งผู้บริหาร และนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันในระดับปานกลาง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ สุนิษย์ (2525: 92) ที่พบว่า ปัญหาด้านการให้บริการ คือ สถานที่ตั้งสหกรณ์ ร้านค้าคับแคบ ทรุดโทรม อุปกรณ์การขาย เช่น ตู้ ชั้นวางสินค้าที่ไม่เพียงพอ ทำให้วางสินค้าได้ไม่เป็นระเบียบ ผู้ซื้อไม่สามารถบริการตนเองได้เต็มที่ สถานที่เก็บสินค้ามีจำกัด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุ โรจนรังสิมันต์ (2526: 102-105) พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ด้านอาคารสถานที่นั้นมีปัญหาในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคารเรียน จึงต้องจัดสหกรณ์โรงเรียนตามสภาพ ความพร้อมของโรงเรียน ผู้บริหารจึงพยายามจัดห้องไว้ในอาคารเรียน เพราะไม่มีงบประมาณพอที่จะสร้างอาคารเป็นเอกเทศได้

นอกจากนี้ ผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันในระดับปานกลางเกี่ยวกับ ปัญหาความพอเพียงของระยะเวลาที่จัดให้น้อยเกินไป ในการเรียนและการฝึกปฏิบัติจริง ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ การให้ความสะดวกของสหกรณ์โรงเรียนทางด้านการบริการความรู้ต่าง ๆ และปัญหาจากความร่วมมือของครู อาจารย์ ในสาขาวิชาอื่น ๆ ทางด้านความร่วมมือเกี่ยวกับงานของสหกรณ์โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุ โรจนรังสิมันต์ (2526: 95) พบว่า กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนมีปัญหามากในเรื่อง ชั่วโมงสอนของครูที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในร้านสหกรณ์โรงเรียน และในเรื่องเกี่ยวกับเวลาในการจำหน่ายสินค้า ส่วนใหญ่พบว่าใช้เวลา เข้า กลางวัน เย็น น่าจะเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นครูและนักเรียน ซึ่งต้องสอนและเรียนในเวลาเรียนจึงไม่มีเวลาให้กับสหกรณ์ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ จากการวิจัยยังพบว่า ผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า สหกรณ์โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับความเพียงพอของวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ ในสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ สุคนิษฐ์ (2525: 92) พบว่า ปัญหาด้านการให้บริการของสหกรณ์นั้น อุปกรณ์การขาย เช่น ตู้ ชั้นวางสินค้าไม่พอเพียง

นอกจากนี้ ผู้บริหาร ครูสังคัมศึกษา และนักเรียน มีความคิดตรงกันเกี่ยวกับปัญหา ความพอเพียงของ เอกสารให้ความรู้ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้และปัญหาเกี่ยวกับแหล่งความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ที่นักเรียนต้องค้นคว้า เช่น ห้องสมุดโรงเรียน จากข้อค้นพบนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เอกสาร ตำรา มีส่วนสำคัญในการได้รับความรู้ของนักเรียน ทางโรงเรียนจึงควรคิดปรับปรุงและจัดหาเอกสาร ตำรา โดยเฉพาะห้องสมุดโรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดซื้อ

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนยังประสบกับอุปสรรคและปัญหาต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนหลายประการ จากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประเทศของเรา กำลังพยายามพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพื่อการอยู่ดีกินดีของประชาชน จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจทุกฉบับ จะเห็นได้ว่า ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าเราจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ มาแล้วหลายฉบับ แต่เศรษฐกิจของเราก็มยังคงล้มลุกคลุกคลาน ประชาชนยังประสบภาวะยากจนอยู่มาก สหกรณ์เป็นสิ่งที่รัฐกำลังส่งเสริมเพื่อช่วยภาวะ เศรษฐกิจของประชาชน แต่เท่าที่ผ่านมาสหกรณ์ก็มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและ

ที่ล้มเหลวก็มีมาก ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญนั้นคือยังมี ความรู้ ความเข้าใจในหลัก และวิธีการของสหกรณ์ไม่ดีพอ ฉะนั้นผู้ที่มีส่วนให้ศึกษาน่าจะส่งเสริม ให้การศึกษาแก่ประชาชน เพราะ เยาวชนนั้น เป็นส่วนสำคัญที่รัฐควรส่งเสริมให้มีความรู้ ความ เข้าใจในหลักการของสหกรณ์ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจุดแรกที่ควรเน้นก็คือ การให้การศึกษาเริ่มแต่ในโรงเรียน สหกรณ์โรงเรียนจึง เป็นสิ่งสำคัญในการ เน้นให้นักเรียน ได้เรียนโดยวิธีปฏิบัติจริง เพื่อจะได้นำไปใช้ในชุมชนส่งเสริมการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ต่อไป

5. ด้านความต้องการของผู้บริหาร ครูสังคมนศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับ :

สหกรณ์

ผู้บริหาร ครูสังคมนศึกษา และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันระดับมากเกี่ยวกับ ความต้องการให้โรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้สหกรณ์เพื่อนำมาปรับปรุงสหกรณ์ให้ดีขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วชิราวัลย์ จักรทอง (2523: 138) ที่พบว่า กิจกรรมสหกรณ์ ร้านค้าในโรงเรียนประสบปัญหาเรื่องทุน เป็นอย่างมาก ไม่มีเงินทุนมากพอที่จะใช้สั่งซื้อสินค้า ครึ่งละเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ได้สินค้าราคาถูกเก็บสต็อกเอาไว้ และไม่มีเงินทุนมากเพียงพอ ที่ใช้ว่าจ้างผู้จัดการและพนักงาน โดยเฉพาะมาดำเนินการ ดังจะเห็นได้จากการไม่มีพนักงาน ขยายประจำร้านสหกรณ์โดยเฉพาะ เพื่อเปิดบริการจำหน่ายสินค้าให้แก่สมาชิกตลอดเวลาที่สมาชิก ต้องการ และตรงกับงานวิจัยของ อมรรรัตน์ สุคนิษฐ์ (2525: 94-95) ที่พบว่า เงินทุน หมุนเวียนในการดำเนินงานของสหกรณ์ร้านค้าในสถานศึกษามีไม่พอเพียงทำให้ไม่สามารถสั่งซื้อสินค้าที่ละมาก ๆ เพื่อเอาร้านค้าได้ การขยายงานปรับปรุงร้านทำได้น้อยเนื่องจากความ จำกัดทางด้านเงินทุน

ผู้บริหาร ครูสังคมนศึกษา และนักเรียน ยังมีความคิดเห็นตรงกันระดับมากเกี่ยวกับ ความต้องการให้มีความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมสภาพการเรียนการสอนวิชาสหกรณ์ให้ดีขึ้น และความต้องการให้สหกรณ์เป็นที่ฝึกปฏิบัติจริงทางสหกรณ์ให้แก่ นักเรียน จากแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาด้านนโยบายในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 รัฐมุ่งที่จะปลูกฝังและ เสริมสร้างทัศนคติในทางวิชาชีพ ให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างจริงจังเกี่ยวกับวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ให้มีความรู้จริง และสามารถ

นำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อสนองนโยบายแห่งรัฐดังกล่าวแล้ว กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดนโยบาย
 แรงปฏิบัติเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ ได้กำหนดเป็นแผนดำเนินงานปลูกฝังและเผยแพร่หลักการ
 สหกรณ์ในสถานศึกษา (ได้จัดพิมพ์เอกสารแจก โรงเรียนต่าง ๆ ทุกโรงเรียน) และได้วางโครงการ
 ให้ ร.ร.มัธยมศึกษาทุกโรงเรียนได้จัดกิจกรรมสหกรณ์ขึ้นในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ
 กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา 2521: 1) จะเห็นได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้วาง
 นโยบาย และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับนโยบายไปดำเนินการ ซึ่งครูสังคมศึกษานั้นจะเป็นผู้มี
 บทบาทมาก เพราะเป็นผู้ดำเนินการสอน ฉะนั้น ถ้าผู้บริหารและครูสังคมศึกษาได้ร่วมมือกัน
 ดำเนินการแล้วสหกรณ์โรงเรียนจะก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ส่วนความต้องการให้สหกรณ์เป็นที่ฝึก
 ปฏิบัติจริงทางสหกรณ์นั้น นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการก็ได้บังคับแล้วว่าให้นักเรียนสามารถ
 นำไปปฏิบัติจริงได้ จะเห็นได้จากระเบียบและข้อบังคับ การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษา
 ที่ว่า กรมสามัญศึกษาได้กำหนดโครงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาดังแต่มีการศึกษา
 2520 เมื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการจัดด้วยการเรียนไปทำไป (กระทรวงศึกษาธิการ
 กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา 2521: คำนำ) ซึ่งสอดคล้องกับโครงการกิจกรรม
 สหกรณ์ในสถานศึกษาว่า กระทรวงศึกษาธิการริเริ่มจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ทั่วประเทศให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้แท้จริงทั้งภาคทฤษฎี
 และภาคปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา 2520: ความนำ)
 จะเห็นได้ว่าสหกรณ์นั้นแยกจากการเรียนการสอนไม่ได้เลย แต่ควรมีบทบาทมากในการเรียน
 การสอนด้วย

6. ด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาพัฒนาชุมชน

ผู้บริหาร ครูสังคมศึกษา และนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่าสหกรณ์มีบทบาทสำคัญ
 มากต่อการศึกษาพัฒนาชุมชน จึงต้องการให้สหกรณ์โรงเรียนเป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ เป็น
 ศูนย์พัฒนาชุมชน เกี่ยวกับการสหกรณ์ และเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ไปสู่ชุมชน
 ภายนอกโรงเรียน ซึ่งจากโครงการจัดกิจกรรมสหกรณ์ในสถานศึกษาของกรมสามัญศึกษา
 (กระทรวงศึกษาธิการ กองการมัธยม กรมสามัญศึกษา 2521: 2-3) ได้วางแนวนโยบาย
 ไว้สอดคล้องกันว่า ในหลักการและเหตุผลนั้น ให้โรงเรียนเป็นศูนย์พัฒนาชุมชน โดยเผยแพร่
 วิทยาการเกี่ยวกับงานสหกรณ์ไปสู่ท้องถิ่น โดยให้กิจการสหกรณ์เกี่ยวเนื่องการจัดโรงเรียนมี

“กิจกรรมสหกรณ์” เป็นสื่อกลาง สร้างเยาวชน และคนระดับกลางให้มีคุณภาพเป็นรากฐานของการพัฒนาการท้องถิ่น ส่วนในด้านวัตถุประสงค์นั้นได้วางแนวทางทางสหกรณ์โรงเรียน เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับวิธีสหกรณ์แก่สมาชิก เพื่อเป็นศูนย์ฝึกภาคปฏิบัติของวิชาสหกรณ์ ในโรงเรียนไปสู่ชุมชน และเพื่อใช้สถานศึกษาเป็น “ศูนย์ธุรกิจการสหกรณ์” ฉะนั้นถ้าโรงเรียนได้ดำเนินการตามหลักการ และวัตถุประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนจะเป็นแหล่งพัฒนาความรู้ทางสหกรณ์ และพัฒนาสังคมไปสู่ท้องถิ่นอย่างสำคัญ

ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็นตรงกันในระดับมากกว่า ต้องการให้โรงเรียนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสหกรณ์ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของสหกรณ์ ส่วนครูสังคมศึกษานั้นมีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องข้อเสนอแนะจากการวิจัยของ วชิราวัลย์ จักรทอง (2523: 141) ที่ว่าให้กรมสามัญศึกษาดำเนินการประกวด “กิจการสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นประจำปี” เหมือนกับที่ทางสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้ดำเนินการจัดนิทรรศการแสดงผลของสหกรณ์ ได้ดำเนินการประกวดและขอพระราชทานรางวัลแก่ “สหกรณ์ที่มีผลงานดีเด่นประจำปี” เพื่อจะได้เป็นผลดีให้โรงเรียนต่าง ๆ เกิดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าของตนให้ดียิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็เป็นการดึงดูดและเรียกร้องความสนใจให้บุคคลภายนอกหันมาสนใจงานสหกรณ์โรงเรียนมากขึ้นด้วย

ผู้บริหารและครูสังคมศึกษา มีความเห็นตรงกันระดับมากกว่า ต้องการให้แจกเอกสารโฆษณาและเผยแพร่ความรู้ของกิจกรรมสหกรณ์แก่คณะครูอาจารย์และนักเรียน ส่วนนักเรียนมีความเห็นอยู่ระดับปานกลาง อัน นิมมานเหมินทร์ (2521: 7) ให้ความเห็นไว้ว่าการสหกรณ์นั้น เรารับเอาแนวความคิดจากตะวันตกควรได้มีการอบรมสั่งสอนทั้งฝ่ายข้าราชการและประชาชนทั้งหลักสหกรณ์ วิธีดำเนินการอย่างมีแบบแผนและเป้าหมาย แต่นักบริหารไม่ค่อยเห็นความสำคัญที่จะเปิดการฝึกอบรม หนังสือตำราเกี่ยวกับสหกรณ์หายากเต็มที่ ปัจจุบันขาดแคลนโรงเรียนสอนสมาชิกและข้าราชการที่ทำงานสหกรณ์ในระดับต่ำกว่านักบริหาร ไม่ว่าจะฝ่ายราชการ (ผู้ให้) หรือประชาชน (ผู้รับ) จะเห็นว่าการได้รับความรู้เป็นเรื่องสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าของสหกรณ์ โรงเรียนจึงไม่ควรละเลยในเรื่องนี้ นอกจากห้องสมุดโรงเรียนแล้ว สหกรณ์โรงเรียนควรมีส่วนในการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้วย ผลจากการวิจัยจะเห็นได้ว่าทั้งผู้บริหาร ครูสังคมศึกษาและนักเรียนยังมีความรู้ในเรื่องสหกรณ์

ไม่ดีพอ โดยเฉพาะนักเรียนนั้นค่าคะแนนเฉลี่ยยังต่ำกว่าเกณฑ์ ฉะนั้น สหกรณ์โรงเรียนจึงควรมีบทบาทมากที่สุด ควรเป็นแหล่งเผยแพร่ และส่งเสริมทางด้าน เอกสารความรู้ แก่ทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียนในโรงเรียนด้วย

การ เปรียบ เทียบความคิด เห็นของครูสังคมนตรีศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนและครูสังคมนตรีศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนสหกรณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. ด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ผลการวิจัยพบว่าความคิด เห็นเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ ระหว่างครูสังคมนตรีศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนนั้น เป็นผู้รับนโยบายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการสหกรณ์จากกระทรวงศึกษาธิการ แต่ผู้ดำเนินการโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนนั้นคือ ครูสังคมนตรีศึกษาซึ่งจะได้ใกล้ชิดกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน จึงทำให้มีความคิด เห็นด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน นอกจากนี้จากข้อมูลด้านสถานภาพ จะเห็นได้ว่าครูสังคมนตรีศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทั้งการอบรมสัมมนา และเคยสอนวิชาสหกรณ์มากกว่าผู้บริหารอาจ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูมองเห็นความสำคัญของเรื่องสหกรณ์มากกว่าผู้บริหาร

ส่วนความคิด เห็นด้านการจัด โปรแกรมการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ระหว่างครูสังคมนตรีศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐาน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า ระหว่างการเรียนการสอนนั้นครูและนักเรียนมีความใกล้ชิดกัน และพบปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากการเรียนการสอนร่วมกัน จึงทำให้มีความคิด เห็นที่ไม่แตกต่างกัน

2. ด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ผลจากการวิจัยพบว่า ความคิด เห็นเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ระหว่างครูสังคมนตรีศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุ โรจนรังสิมันต์ (2526: 106) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและ

คณะกรรมการดำเนินการ (ครู) มีความคิดเห็นด้านอาคารสถานที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนรับผิดชอบเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่จะมองในแง่งบประมาณและ เปรียบเทียบลำดับความจำเป็นของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องใช้ห้องเรียนและจัดเครื่องอำนวยความสะดวกให้ ส่วนครูสังคมนศึกษานั้น จะมองในแง่ของการให้การศึกษาแก่นักเรียน ความสะดวกของนักเรียนที่จะเข้าศึกษาในห้องสหกรณ์ ความสะดวกของเวลาที่สหกรณ์จัดให้ และการให้ความสะดวกของสหกรณ์ในการบริการให้ความรู้ จึงทำให้มองปัญหาแตกต่างกัน

ส่วนความคิดเห็นด้านการจัดสถานที่เรียนในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ระหว่างครูสังคมนศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลของการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุ โรจนรังสิมันต์ (2526: 107) ที่พบว่าคณะกรรมการดำเนินการ (ครู) และนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า ครูสังคมนศึกษานั้นเป็นผู้จัดการเรียนการสอน แผนการเรียน จัดเตรียมอุปกรณ์การสอน ตลอดจนดูความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เพื่อการเรียนที่เหมาะสมที่นักเรียนควรจะได้รับ ส่วนนักเรียนนั้น ไม่มีหน้าที่ในการจัดเตรียมดังกล่าว เป็นเพียงผู้รับจากการเรียนการสอนที่ครูจัดเตรียมให้ การมองปัญหาของนักเรียนก็ไม่เหมือนของครู ที่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการต่อสภาพของการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้นจึงทำให้มีความคิดเห็นด้านการจัดสถานที่เรียนแตกต่างกัน

3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียนด้านกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่าง ครูสังคมนศึกษากับผู้บริหารโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนนั้น เป็นผู้วางนโยบายในการเรียนการสอน ส่วนผู้ดำเนินการสอนนั้นคือ ครูสังคมนศึกษา ฉะนั้น ระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ครูและนักเรียนเท่านั้นที่สัมพันธ์กันในห้องเรียน ดังนั้นจึงทำให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นที่แตกต่างกัน

ส่วนความคิดเห็นด้านกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างครูสังคมศึกษา กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าในห้องเรียนนั้น ถือว่าครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกัน บทเรียนจะสนุกหรือกิจกรรมการเรียนการสอนจะประสบปัญหา ครูและนักเรียนจะรับรู้ร่วมกัน ดังนั้นจึงมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

4. ด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสหกรณ์ในโรงเรียน ด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ระหว่างครูสังคมศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิราวัลย์ จักรทอง (2523: 133-139) ที่พบว่าสหกรณ์ในโรงเรียนมัศึกษานั้นประสบปัญหาหลายประการ เช่น ความร่วมมือของบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ ความชำนาญของบุคลากร ทุนที่ใช้ดำเนินการ อาคารสถานที่และการจัดการ และสอดคล้องกับการวิจัยของ จารุ โรจนรังสิมันต์ (2526: 103-105) ที่พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการดำเนินการ (ครู) เกี่ยวกับปัญหาด้านการบริหาร บุคลากร และการบริหาร ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ เมื่อผู้บริหารโรงเรียนรับนโยบายและแนวปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการสหกรณ์มากก็นำมาประชุมชี้แจงให้ครูได้ทราบ และนำไปปฏิบัติโดยทั่วถึงกัน แต่ผู้บริหารโรงเรียนเอง ก็ยังต้องประสบกับปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านเงินทุน บุคลากรในการทำงานทางด้านนี้ยังไม่เพียงพอ ทำให้สถานที่และอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ในสหกรณ์ไม่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน ครูที่จะดำเนินการก็ทำงานไม่ได้สะดวก จึงทำให้มองปัญหาในด้านนี้ไม่แตกต่างกัน

ส่วนความคิดเห็นด้านอุปสรรคและปัญหาในการเรียนการสอน เรื่องสหกรณ์ระหว่างครูสังคมศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ จารุ โรจนรังสิมันต์ (2526: 106-107) ที่พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินการ (ครู) และสมาชิก

(นักเรียน) เกี่ยวกับปัญหาด้านการให้การศึกษาอบรม อาคารสถานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับความ เชื่อถือ 95% ทั้งนี้ น่าจะเป็น เพราะครูสังคมศึกษา เป็นผู้รับนโยบายจากผู้บริหาร โรงเรียนมาดำเนินการ แต่โรงเรียนต้องประสบปัญหาต่าง ๆ หลายประการ เช่น เงินทุน บุคลากร สถานที่ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ แต่นักเรียนมิได้รับรู้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้ความคิดเห็น แตกต่างกัน

ส่วนความคิดเห็นด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนระหว่างครู สังคมศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้อง กับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ จากการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสหกรณ์อยู่ในระดับ น้อย แต่ผลการวิจัยด้านบทบาทของสหกรณ์ต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนปรากฏว่า นักเรียนระดับ มัธยมศึกษา มีความต้องการให้สหกรณ์มีบทบาทต่อการศึกษาและพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ น่าจะเป็น เพราะ นักเรียนก็ เห็นความสำคัญของสหกรณ์ต่อการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการย่อมมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย โดยจะ เป็นผู้กำหนด เป้าหมายของหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม ผู้วิจัยขอ เสนอแนะดังนี้

1. ควรกำหนดนโยบายที่แน่นอนในการกำหนดหลักสูตรเกี่ยวกับสหกรณ์ ควรเน้นใน เรื่องการปฏิบัติจริงให้มากกว่าเนื้อหาสาระที่เป็นนามธรรม และควรเป็นหลักสูตรต่อเนื่องตั้งแต่ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

2. ควรให้การศึกษาอบรมสัมมนาเพิ่มเติมแก่ครูที่ทำการสอนมาเป็นเวลานาน โดยให้ปรับปรุงทั้งทางด้านวิชาการและวิธีการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. ในการคัดเลือกบรรจุครู ควรกระทำด้วยความพิถีพิถัน และควรให้อัตรา ครูที่ทำงานในสหกรณ์โรงเรียนเพิ่มขึ้น

4. ควรแยกวิชาสหกรณ์ให้เป็นวิชาเอก เทศไม่สอดคล้องอยู่ในวิชาสังคมศึกษา อย่างปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรวางนโยบายสำหรับการเรียนการสอนสหกรณ์ให้เด่นชัด เน้นการปฏิบัติจริง และควรกำหนดแผนการประเมินผลในการเรียนการสอนของครูด้วย
2. ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักถึงงบประมาณที่จะจัดสรรให้กิจกรรมสหกรณ์ควรให้เหมาะสม เพื่อการเข้ามาศึกษาปฏิบัติแก่นักเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรเน้นความสำคัญของวิชาสหกรณ์โดยให้เป็นแบบบูรณาการเกี่ยวข้องกับทุกหมวดวิชา
4. ผู้บริหารโรงเรียนควรระลึกเสมอว่า กิจกรรมสหกรณ์นั้นเป็นเรื่องของการดำเนินงานแบบธุรกิจ ฉะนั้นการดำเนินงานในโรงเรียนควรต้องทำเป็นธุรกิจ โดยการตอบแทนเป็นเงินให้ครูที่ทำงานให้สหกรณ์นอกเวลาจากการเรียนการสอน
5. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่น โรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ไปสู่ท้องถิ่นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับครูสังคมศึกษา

การที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติในหลักและวิธีการสหกรณ์ได้ถูกต้องนั้น ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งคือ "ครู" และโดยเฉพาะครูสอนสังคมศึกษาซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการถ่ายทอดฝึกอบรมวิธีการสหกรณ์ให้นักเรียน ฉะนั้นการให้นักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องนั้น ครูจะต้องส่งเสริม เอกลักษณ์ของบุคคลด้วย ดังข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ครูควรศึกษาหาความรู้เรื่องสหกรณ์อยู่เสมอ และควรมีความรู้เป็นอย่างดีพอ เพราะครูมีบทบาทสำคัญมากต่อการเรียนการสอน
2. ครูควรเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการเรียนรู้เรื่องสหกรณ์ให้ชัดเจน
3. ครูควรวางแผนการสอน และจะต้องเห็นว่าสหกรณ์โรงเรียน คือสถานที่ทดลองงานของนักเรียน ไม่ใช่ร้านค้าเพื่อมุ่งกำไรเพียงอย่างเดียว
4. ครูควรส่งเสริมนักเรียนที่สนใจให้มาช่วยเผยแพร่ความรู้ เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับงานทางสหกรณ์
5. ครูควรเน้นวิธีการเรียนการสอนเรื่องสหกรณ์เป็นการปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะกระทรวง เกษตรและสหกรณ์

1. กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ควรร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมทางด้านความรู้แก่นักเรียน ในการจัดสรรงบประมาณโดยการให้ทุนแก่สหกรณ์โรงเรียน
2. ควรจัดหาบุคลากรมาให้ความรู้แก่ครู และนักเรียน เสมอ
3. ควรดำเนินการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ให้แก่โรงเรียน และผู้สนใจ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสหกรณ์ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1. เมื่อกำหนดแผนงานในการพัฒนาประเทศ ควรคำนึงถึงสหกรณ์ในโรงเรียน ด้วยว่า คือส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคคล เพื่อพัฒนาประเทศ ควรกำหนดในแผนด้วย
2. ควรร่วมมือกับ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อร่วมมือกันดำเนินการส่งเสริมทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และควรเห็นความสำคัญของเด็กกว่าคือกำลังสมองที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ
3. เมื่อสิ้นระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละแผน คณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการควรร่วมมือกัน ประเมินผลงานเกี่ยวกับสหกรณ์ในโรงเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรจะมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูสังคมศึกษา และนักเรียน เกี่ยวกับกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน ในส่วนภูมิภาค
2. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการใช้สหกรณ์ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค